

TELEGRAFUL ROMANU.

N° 73. ANULU XVII.

Telegraful ese de două ori pe săptămâna: joi și Dumineca. — Prenumeratia se face în Sabiu la expediția foieșei pe afara la c. r. poste, cu bani gata prin scrisori francate, adresate către expediția. Pretul prenumerării pentru Sabiu este de anu 7 fl. v. a. — care pe o jumătate de anu 3 fl. 50. Pentru celelalte părți ale Transilvaniei și pen-

tru provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. era pe o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru principi și teritori străine pe anu 12 fl. și 1/2 anu 6 fl. v. a.

Inserațiile se plătesc pentru o oră cu 7 fl. cr. și pentru a două oră cu 5 fl. cr. și pentru a treia repetare cu 3 fl. cr. v. a.

Sabiu, în 14.26 Septembrie 1869.

Invitare de prenumeratiiune

„Telegraful Romanu“.

pre patrariu din urma (Octombrie—Decembrie) alu anului 1869. — Pretiul abonamentului pre 1/4 anu e:

Pentru Sabiu 1 fl. 75 xr. v. a.

Pentru Transilvania și Monarchia austro-ungurească 2 fl.

Pentru România și străinătate, 3 fl.

DD. abonanți suntu rugati a nu intârziu cu trimiterea prenumeratiiunilor.

Adresele ne rogămu a se scrie curat, și epistolele de prenumeratiiuna ni se tramite francate— adresându-le de dreptul la

Editura „Telegrafului Romanu“ in Sabiu.

Evenimente politice.

Calatori a contelui de Beust, carea a cam neodichnitu foile oficiose ale Prusiei, se pare a fi esitatu ori—cari temeri in Francia. Era vorba că dlu cancelariu imperial va cercetă intre alte orașie și Parisulu. De aci foile numite nationalo librali și luara ansa a conchide, ca scopulu caletoriei dlu de Beust nu pote fi altul decât cestiunea Germaniei. La acesta opinione le indreptau și aceea impregiurare, ca principale Metternich au avut o audientia lunga le imperatorele Napoleonu. Insa după cătu se pote sci pâna acum, dlu de Beust n'are de eugetu a merge la Parisu, prin urmare numitele foi se vedu deodata insielate in conjecturile loru. Cumca caletori a contelui aru ave și scopuri politice, despre acesta nu incepe nici o indoieala, celu putiu astfelui se esprumu totle foile. Aflându-se dlu cancelariu in Baden-Baden aru si avutu acolo, după o corespondintia a „Agr. Zig.“ o convorbire cu ministrul din Baden de Freydriff, cu ministrul din Hessen de Dalmagh, la carea aru si fostu de satia și trei ablegati austriaci la curtile de Darmstadt, Stuttgart și Carlsruhe, se dice, ca acesti domni s'aru si adunatu in cea mai mare linisie la o conferintia amicabile.

Din lucrările dietelor cisalitane, cari de abia s'au inceputu, se vedu ici colea unele semne caracteristice. Asiā d. e. in dietele curat u nemiesci se va pertractă după presemnale ce le-amu pututu observă pâna acum, legea despre scoli intr'unu modu liberalu. —

Diet'a din Carniolia sta la gânduri sa nu primeșca alegerile directe, cari le-a fostu recomandatui ministrul de interne, că obiectu de pertractare, in casu cându slovenii aru dâ mân'a cu clericalii și feudalistii și asiā aru forma majoritatea in dieta. In diet'a galitiana Dr. Smolc'a a facutu propunere, că diet'a se aduca unu conclusu, in urm'a căruia membrii poloni ai senatului imperial sa se sileasca a depune mandatele, care propunere inşa a remasu in minoritate numai de 3 voturi.

Acesta impregiurare a produsu ingrijiri mari in foile oficiose de dincolo de Lait'a.

Cătu pentru Boem'a numai pre eri era sa se fineze alegerile dietali, resultatul nu se scie inca, atâtu e siguru, ca partid'a cehica se sileisce cu totle mijlocele, — că sa reusiesca cu propusul loru, de a nu alege. —

In Lausanne (in Elveția) s'a tenu in luna acesta unu congresu asiā numit de pace și libertate, la care s'au adunatu membrii cei mai insemnati ai partidei democratice și republicane a tuturor națiunilor. Program'a acestui congresu s'a statoriu in urmatorele:

Resolvarea după principiile ligii de pace a diferitelor țări cuprinse in numirea generale: „cestiunea orientale“ precum și cestiunea polona. Scrutarea mediulocelor, prin cari sa se efectueze disparerea ori căruia antagonismu economicu și socialu intre cetăteni. Dela partizanii sei nu cere alt ce decât numai credint'a in pace prin libertate și dreptu, că mediuloc de actiune statoresc program'a: cuventul, adunări publice și presa, adeca discussiunea libera.

La deschiderea congresului, tenu renomitulu poetu, publicistu și politieci francesu Victor Hugo, carele se alese de presedinte, urmatorela alocutiune :

„Noi toti, căti suntemu aicea, ce voim? Pace! Noi dorim și voim necondiționata pace. O voim intre omu și omu, intre popor și popor, intre rasa și rasa, intre frate și frate, intre Avelu și Cainu. Voim domolirea tuturor simienteelor de ura. Dar cum voim acesta pace? Voim-o cu ori și ce pretiu și fără conditioane? Bunu! Nu voim o pace cu capulu plecatu și cu spinarea incovoata, nu o pace sub despotismu, nice sub bâta. Conditionea cea dintâi a păcii este eliberarea. Pentru eliberarea acesta de sigură va fi de lipsa o revoluție și poate ca și unu resbelu, cari anse amendouă voru fi cele din urma. Atunci totle voru și împlinete. Pace, că neviabile, va fi eterna. Atunci nu voru mai fi armate, nu voru mai fi regi, și trecentul va fi dissolve in nemica. Acesta este, ceea ce voim noi. Voim, că poporul să trăiesca liberu, să lucre, să cumpere, să vendea, să are, să vorbescă, să iubescă și să cugete, să fia scoli, cari să crește și să cultiveze cetăteni, și să nu mai fia principi, cari să crește și să cultive omoratori de omeni. Voim a repubblica cea mare a continentului, voim a statele unite ale Europei, și încheiu cu cuvintele: Libertate și tîntă, pace și rezultatul!“

In Prussi'a opinionea publica e indreptata la diet'a din Baden. Foile nationale-liberali prusesci ventilează de unu tempu incóce cestiunea intrărei principatului Baden in „Federatiunea“ nordica, și acum ascépta dela partid'a devotata acestei cestiuни unu rezultat favoritoriu in dieta cu atâta mai vertosu, cu cătu acesta partida a esită in majoritate la alegeri. Unu astfelu de casu n'ară insemnă alt'a, decât trecerea peste lini'a dela Main. Ce va dice Francia la acesta? — vomu vedea. —

De dincóce de Lait'a n'avemu alta scire mai importantă de inregistrat, decât ca scirile despre schimbări in ministeriul ung. se demintescu.

„Press'a“ din Vien'a comunica scirea, că regimul Prusiei au chiamalu pre Werther, ablegatul seu la curtea vienesă, dela postulu seu, spre a-lu tramite la Parisu in locul reposatului conte de Goltz. Se intielege de sine, că acesta scire e primita cu multa placere de către austriaci, pentru că Werther nu era o persoană pré placuta in Vien'a

Tiarulu Russiei de unu tempu incóce patimese de unu morbu greu. In Livadia, unde petrece și de prezintă, e cuprinsu de o melancholia, in urm'a cărei a incongiura ori ce societate.

Din România ne lipsescu sciri mai prospete.

In Francia scirile despre eventuala intrare a principatului Baden in federatiunea nordica au produsu ingrijiri mari.

Starea cea bună a sanatăției imperatului, respondita de oficiosele Franciei se trage la indoiala decât celelalte foi.

Despre cărtile esite din tipografia archiecesana pentru

scólele poporale din metropolia gr. or. ceteru in „Herm. Ztg.“ din 23 Sept. urmatorele :

„Telegraful Romanu“ publică consimnarea cărtilor edate in tipografi'a archiecesana pentru scólele poporale gr. or. din metropolia. Din consimnarea acesta se vede, ca scólele poporale gr. or. s'a provediutu cu totle cărtile de inveliamentu prescrise pentru legea cea nouă despre scólele poporale. De obiectele ce suntu a se predă in scólele poporale confesiunale, se tiene după § 11 art. de lege 38 din an. 1868 și o espunere secură a drepturilor și datorintelor civile. In tipografi'a archiecesana a metropoliei gr. or. din Sabiu a aparutu unu manualu de scóla, mare de 1 1/2 călă de tiparul menită de a satisface cerintele susu amintite pentru scólele poporale, adeca a espusu intr'unu modu populariu elevilor din scólele confessionale ale metropoliei române gr. or. din Ungaria și Transilvania „drepturile și datorintele civile. —

Sinodulu episcopal tenu in vîra trecută la Sabiu, dela care sinodu a emanat dispositiunea acestui manualu pentru scólele poporale, și-a rezolvat problemele sele intr'unu modu, ce merita tota laud'a. —

Intr'unu felu de catechismu alu dreptului se tractează priu întrebări și respunsuri cunoscintiele generale mai importante și necesari „despre drepturile și datorintele civile“, de care toti au trebuita, și pentru aceea inca din scóla poporala e de lipsa a se face cunoscutu cu ele. Se indigiteză mai intâi, ce insemnă dreptu și datorintă, se face distingere între dreptu in sensu de lege și intre dreptu că dreptu unei persone. Apoi se apostrofă drepturile și datorintele de capetenia ale dreptului privat. De lauda este, că acestu manualu previne erorilor deșe, ce se facu in privința dreptului la libertate și egalitate, aratându ca libertatea și egalitatea și are folosu numai deca se iau in sensu adeveratu și naționalu.

In privința drepturilor și datorintelor dreptului public se vede aceea nesuntia de a arată, că nu este nici unu dreptu politicu, căruia să nu i corespunda și o datorintă; a stirii respectu inaintea legei inca in scólele poporale, a desmantă dela volnicia și satisfacere propria cu ocalirea judecătoriului, a capacitată despre necessitatea stringerei de dare și prestare de servituri militari, a se retine dela defraudatiuni pre pagub'a erariului; dera totudeodata de a stroi și hrani conșintia de libertate a unui cetătanu constitutional, prin cunoscintia lineamentelor de capetenie ai constituției patriei sele. —

Unu meritu principal la acestu manualu se vede a fi și acel'a, că sinodulu episcopal la dispositiunea aceluia a avutu peste totu inaintea ochilor scopulu pentru care era menit, și că păindu masura conviñicioasa a scintu sa evite lacun'a intre pre multu și pre putienu.

Acesta nu este lucru usioru, din cauza mai cu séma a multimei de materialu, ce se gramadesce la facerea unui atare manualu de scóla. —

Esempile numeroase, ce se află in acelu manualu conduce pre invetitoriu la folosirea lui. —

Amu luat aci notitia deosebita de elu penaceea, căci noi suntemu de parere, că o carte de scóla buna pentru scólele poporale cu dreptu cunventu merită acesta. Pentru ca de buna séma scóla poporale este asiā dicenda, unică mama plina de iubire pentru spiritualu și inim'a aceloru mai mulți semeni ai nostri, și in care privințe se potu asemăna cărtile pentru scólele poporale cu laptele, ce braneste și intareste spiritul. Si intr'adeveru si suntu ele nutrementul celu dintâi alu spiritului și

inimii copilului, ele n'au pretiu mare și totusi sunt de folosu fără mare pentru toate generațiunile, pentru ori ce naționalitate și fiecare statu. —

Revista diuaristica.

Dintr'un articolu de fondu alu diuariului „Ung. Lloyd“ estragemu unele pasajie referitoare la fondul regiu, și în specie la noi români din acestu fondu. Dupa ce scriitorul articolului vorbesce de o administratiune buna, de relațiuni regulate în fondul reg. de punctuo-itatea și acuratetă a cetățenilor intru implinirea datorintelor loru cetățenești, și dupa ce ia la critica purtarea ministeriului satia cu fondul regescu, se apuca să de cunoște ordonanțe a ministeriului de interne îndrepata către scaunul Sabiului în privința comunelor foste granitieri, și o condamna că cându, vedi domine, și astă aru fi fostu o faptă ilegale din partea ministrului și dice:

„La inceputul anului sosi la scaunul Sabiului o ordonanța dela bar. Wenckheim, prin carea se poruncă în modu sumetiu mai întâi, că sa se admetă la alegerea de deputati pentru dieta cele două-spră-dicee comune foste iobage, de sub judecători'a septemvirale a Salistei și a Talmaciului și comunele foste granitieri: Jin'a, Vestem, Orlat și Racoviț'a. Se vedea, ca ministrul și da cu parere, că cându scaunul Sabiului aru despoia aceste comune de dreptul de alegere; asiă dara nu scăi, ca comunele acestea s'au folosit de dreptul loru la alegerile din an. 1865 și 1866, precum și în anul acestă, de-si avé documentele de acte în mâna. Mai departe demandă bar. Wenckheim, a se aneasă cele siése-spră-dicee comune la scaunul Sabiului.

De-si legile sasesci nu au suferit nici odată iobagimea în fund. reg., de-si se demuștră prin documente numeroase, prin legi și sentințe judecătoresci, ca comunele se astă pre pămentu comitatensu, dlu ministrul nu se simți indemnătu a dă folișorii iobagi autonomia în administrarea loru, ci i aruncă scaunului Sabiului pre spate, va se dice, ca facă comune române de comproprietari ai averei castigate de sasi și destinate cu deosebire pentru scările și bisericile protestantilor.

Déca cei de susu tractăza astfelia cu proprietatea, ce se va intemplă atunci în cercurile de Josu!

Totu în modulu acestă a manipulat bar. Wenckheim și în districtul Brasovului. Însă acolo l'au facut de rusește ungurii și români prin respectul loru către proprietate — căci din buna voia loru nu au luat parte la consultările despre avereia naționale.

Majoritatea scaunului Sabiului nu a luat parte (în 17 a. l. c.) la adunarea scaunale. Asemenea intempleri potemă asteptă în urmă alegorilor ordinate pre basea statului octroatu mai în toate scaunele și districtele fundului regiu. Până într-atât a adus'o dictatură lui Wenckheim, incătu populatuna din fund. reg. mai bine aru voi o incetare de totu a administrării, o anarchie desevarsita, decătu continuă manipulare a „mânei libere“ de acum.

Cu tole aceste totu trebuie se urmeze în sferă situ o afare anarchie, de ore-ce în ministeriul de interne să stersu tole spesele de administratiune pentru municipiile sasesci.“

In modulu acestă continua mai departe celu dela „Ung. Lloyd“, care se vede a fi incăntat de frumos'a buracratia, ce domnesce și în diu'a de astăzi în fondul reg. Noi din parte-ne ne amu esprimatu în cestiunea acăstă cu mai multe ocasiuni parerea, și să acum nu putem a nu recomandă în regim mai multă energie cu aducerea în indeplinire a desamintitei ordonanțe. —

Totu în acestu obiectu aduce „Magyar Polgar“ din 22. Sept. un articolu aspru, în care sbiciuiesce tienut'a deputatorilor sasi ai orașului și ai scaunului Sabiului în vestit'a adunare scaunale din 17 l. c. Articolul impută sasilor, ca ei în cestiunea naționalitătilor vedu numai iestă în ochiul ministeriului, iera bărn'a egoismului loru satia cu români nu o vedu în ochiul loru, ceea ce au și demonstrat'o mai deunadi priu aceea, ca s'au ingrozită în inteleșulu celu adeveratul alu cuventului, de a se consulta cu români dimprenă în numita adunare scaunale. „Magyar Polgar“ astă lucrul fără comicu, ca baronul Bedeus poftesce, că ministeriul ung. mai intiu sa se adrezeze la censură

universității naționale sasesci, déca voiece a dă românilor drepturi egale cu sasii. —

Discursul dlui Aleșandru Hormusachi în cauș'a limbei române la dieta Bucovinei.

Luându-mi voi'a de a spune să eu opiniunea mea în cestiunea de fată, marturisescu înainte de toate, că o facu cu cea mai viiă și deplina bucuria. Sun săficiu anume vedindu astă cestiune pusa de demnul nostru colegu, parintele Andrieviciu, și grăbescu a declară, că consumăescu cu dens'a din fundul inimii, cu totă poterea unei convingeri sincere și neclintite. Bucuri'a mea crește anca, vedindu, că și domnii carii aru vorbitu după Santi'a Sea, au recunoscutu, că pretensiunea radicată de d-sea este cătu se pote de drépt'a și intemeiată, și nu lipsescu asiă dara, de a aduce dlui baron Ales. Petru multiamirea mea, pentru că au disu că consentiesce cu dens'a, după cum chiaru și dlu Alt, carele asemenea astă de dréptă, nu au potut înfrâng vre-unul din argumentele aduse de dlu Andrieviciu.

Astfelui fiindu, nu me potu opri de a exprime și mirarea cea mare care me cuprindă, că ambiții acei domni pre de o parte recunoșcă deplin'a dreptate a cererii noastre, — dupre cum ea și este în adeveru mai pre susu de veri co indoieala, — pre de alta parte ajungu prin argumentarea loru la unu rezultat contrar, carele nemicescă și paralizează cu totulu astă cerere, acestu dreptu nedeneagabilu. Dumelioru au cercat, a reduce o caușă atâtă de importantă, o caușă de insemențate vitală de dreptu și de demnitate națională pentru noi, la o simplă și mica cestiune de regulamentu și de bugetu pre-tindindu, ca trebuie se acceptămu, se cercetămu, regulamentul și bugetul ne voru iertă, ni voru permite de ane folosi de unu dreptu, la care nici amu potu renunță vre o dată, pre căre-lu cuprindă și-lu exprime și constituine în §. 19. cu cunoscătura cătu de chiare și de lamurite. Nu admitemu dar și nu vomu admite nici odată, ca unu dreptu, unu dreptu sacru și fundamentalu ca acestă, inscris în constituine, dar mai adâncu inca cu litere neperitoare în piepturile noastre, se pote și supusu discușunei și se aterne dela unu paragrafu de regulamentu și bugetu. Veti face și veti preface, domnilor, cătu veti voi regulamente, dar acestu dreptu nu ni-lu veti potu smulge și surpă. Au mai disu domnul A. Petru că, de-si limb'a germană în adeveru s'au introdusu prin usu, totusi acum'a, cându este a se face o modificare, trebuie neapăratu unoconclusu, asiă dara o permisiune cu alte cunoscături. Dar de ce acăstă, daca Dumelui insu-si spune și recunoșce, că limb'a germană s'au introdusu prin usu, de ce nu voiesce se aiba și pentru noi totu atâtă bunetate și nu ne lasă se introducemu și a noastră limba totu pre astă cale, totu prin usu? Avem dreptul nedeneagat, expresu prin constituine, voinu dar se avem și usulu. Se vorbesce multă de egalitatea dreptului; ei bine, că cerem noi mai multă de cătu acăstă? Se simu dar sinceri și adeverati, și daca vorbim de dreptu egalu, se-lu avem nu numai pre budie ci se-lu aretămu și prin luptă.

Dupa acăstă mi-a mai remasă a dice, că respunsul dlui capitanu alu tierii este pre deplin temeințu, căci dreptul și datorintă d-sele este de a urmă strinsu după legile constitutionale ce ne cărmăiescă, de a le aduce la cunoscătua și aplicare în toate cadiurile și a respectă dar dreptulu care ni este concesu prin ele; credu și o spunu, că nici ier si fostu permisul a se abate dela ele, și pentru că nu a facut'o, că nu s'a abatutu, nici moșiescu a-i aduce multiamirea mea.

Conferințile invetiatorilor
Siedinti'a a III.
din tractul I și II alu Sabiului, tenuțe în 28

Augustu 1869.

(Incepându la 8¹/₂ ore înainte de am.)

Dupa finirea serviciului divinu adunendu-se membrii în localulu destinat, indată după „Imperială cerește“ conferintă pasiesce la discussiunea obiectului presipu din siedintă trecuta pentru acăstă — adeca la desbaterea modului propasirei în propunerea elementelor de istoria naturală, de fizica și de ist. patriotică și universală, pentru de a se pute ajunge scopulu și folosulu dorit. — Mai

intăiu ia cuvântul dlu presedinte, care arata că toate cele cuprinse în aceste manuale au fostu menite se sia o carte, care insă s'au desmembrat în patru, și de-si nu ne este scopul a ne lasă în critica, totusi nu trebuie sa treceșu cu vederea liniamintele principali de fizica.

Arată că de-si amu propasită pre terenul instrucției prin aparitiunea acestor manuale, totu se ivesce insă necessitatea unei cărti, care se cuprindă elementele de ist. naturală și ale fizicei în sistima, căci numai atunci voru fi în stare toti invetiatorii, și cei mai pregătiți a propune fizica cu succesu imbucuratoriu. Accentuează mai departe, că precum geografi'a fără mapa și frângere de capu, asiă și propunerea fizicei fără de experiente și arătări pre tabla remane unu lucru fără de folosu. Mai incolo astă delu unu defectu din acestu manualu, de ore-ce lucrurile aduse înainte nu le desluișesc pre deplinu, asiă d. e. la barometru nu arata ca cum vine de se suie și cobora mercuriul etc., de aceea aru doru și trebuie se dorim cu totii, pentru de a ni se dă unu manualu coresponditoriu, pre cătu numai se pote de ingraba, — ce privesc cele trei imperii ale naturei, de ore-ce acele suntu nisice lucruri positive, vedute și papăite, astă cu cale a merge, după cum pre bine au desluișit'o cond. dela părți la întregu, dela cunoscătua la necunoscătua, în fine și exprima convingerea, că incătu privesc fizica, invetiatorii sa se nisuișescu cu deadinsulu că sa arate folosulu celu mare alu cunoștinței cauzelor lucrorilor aceloră, ce se intempla în immediate înaintea ochilor, pentru ca vedem ca cine nu scie legatura între caușă și efectu și vinu tote minuni, de aceea sa li se arate adeverat'a cunoștința a lucrorilor și fenomenelor intemplande în natură, căci numai singuru în modulu acestă se voru pute delatoră superstițioane, de care poporul român e abundante, și ca prin nici o alta cunoștință nu se pote duce la lumenă, decătu prin acăstă cunoștința a fizicei. — Ne mai luându-nim cuvantul la provocarea cond. în cestiunea acăstă, se radica densulu, și arata, că aru și bine că se propunem după manualu, insă nu în ordinea urmata acolo, ci după cum s'au mai indegetat u delu cunoscătua la necunoscătua, dela fizicile mai bine organizate, la cele mai putinu bine organizate adeca dela animalele lăptătoare care și suntu scolarizati mai bine cunoscute, la paseri, pesci, insecte și în urma moluscilor, apoi botanică, adeca cunoștința plantelor, și în fine apoi că sa se ia imperiul mineralelor.

Dupa acestea numai sa se pasiesca la elementele fizicei. Dice mai incolo, că în manualu se amintescu nisice fenomene, care suntu mai greu de explicat și despre a căroru istoru inca și acum suntu parerile între naturalisti divergente, și prin urmare, pentru de a se pute propune cu succesu, ceru o pregătire mai mare în studiu a invetiatorilor, și chiaru și în casulu acestă explicarea aru și problematică, căci cuprindindu-se acolo termini tehnici, de abia cei din destul pregătit voru fi în stare a-i face intelești baietilor, iera cestiștilor mai putinu pregătit propunendu-le, voru aduce pre elevi numai într'unu caosu mai mare, de cum au fostu, până inca n'au avut cunoștința elementelor fizicei. De aceea nu pote admite propunere pre largă a fizicei în scările populare, ci în cele normale și, și acă numai în clasă a IV; iera de scările populare dice, că nu aru și de lipsa sa se ieș ore anumite de fizica, ci din tempu în tempu sa se ceteșca căte o bucata, sa se explice, pentru că și elevii acestoră sa-si castige ore-care idea despre fenomenele cele mai însemnante, și pentru de a-si pute și elu formă cătu de cătu o judecata despre ele și despre istorul loru. Iera cu privire la remnele naturei, de ore-ce acele suntu lucruri, care elevului în totu momentulu i se infaliosizează, acele se potu propune după modulu mai susu mentionat, cu aceea observare, că botanică se va propune vîr'a mai bine, pentru că sa le pote și arată florile și plantele, iera zoologă și mineralogă ieră, insă totu-deun'a va trebui, că invetiatorul se vorbește mai intăiu în propunere libera, se ceteșca apoi cu ei, cele recunoscute sa le splice după toate părțile loru, și sa se pună și insuși elevii după mustă din carte a descrie căte unu animalu căte o plantă atâtă verbalu cătu și în scrisu, ceea ce va servi și de exercițiu stilisticu.

Dirigentele Munteanu inca e de opinie, că fizica fără de experientele necesare nu va avea efectul dorit, ba chiaru nici elevii nu voru avea nici unu interes către acestu studiu fără de

aceste, și arata ca lipsindu din acestu manualu figurele recerate, unele din acele s'ară puté suplîni prin intuiție propria d. e. la puse'a de apa prin vedere, la pendelul s. m. d. asemenea, producerea electricității prin frecarea unei bucăți de cera de sigilat pre unu flanelu său pre ciorean, prin cărea sa-i aducem pr copii la cunoștința fenomenului grandiosu a telegrafului și folgerului.

Ne mai observandu nimenea în privința acăstă se ia că obiectul alu desbaterei istoria patriotică și universale.

Aici arata Presedintele aceeași circumstanția, ceea ce s'au ivită și la ist. naturală și fizică adecă: ca mai întâi autorul începe cu descrierea lucrărilor îndepărătate atâtă în privința locului, cătu și a tempului d. e. cu Babilonienii, dice mai încolă, că aru și fostu cu multu mai practic, deoarece aru și începutu dela Tranni'a, dela locurile cunoscute și asiă se mărgă mai departe, deduce apoi ca cunoștința istoriei patrioticice este ună din cele mai simțite lipse, căci unul ce n'are scheletele ist. patrioticice e numai că unu peregrinu în patria, și că tresti'a, ce o bate ventulu în toate părțile, trage apoi atențunea invetiatorilor, că elevii să nu se lase a invetății mechanice o istoria, ci se spuna liberu dela sine intemplările cum au fostu, se scăi numele personelor a locului și tempului precum și urmările lor.

Dupa acestea cond. dice că invetimentul istoricu pote să se urmeze după manualu, aducându-se în legatura cu invetarea istoriei biblice, în care elevii au audiu mai de multe ori vorbindu-se de Babilonienii, Asirieni, și asiă incopciându de acăstă, pote se propuna istoria după cronologia, pâna vine la ist. patriei. Asemenea se poate incopia istorisirea vreunei intemplări momentosă de numirea unui locu în geografia etc. Trage cu deosebire atențunea invetiatorilor asupra iconelor de caracter ale barbatilor celor renumiți și mari, caru au eschită și au datu asiă dicundu directiune seculului în care au traitu, și chiaru și omenimea intregi. Aceste icone se le desfășure înaintea copiilor în stația loru cea adeverată, sa se folosesc de o limbă frumosă și intelășea de către baieti, că asiă se sternenescă în ei ună emulazione nobila, și se le nobilizează inimă și fantasie, căci e cunoscutu, că elevii imilă bucurosu ce facu, și ce vedu ca facu cei mari.

In fine se procede la pertractarea instrucțiunii celei nouă din 1869, care conțină se arată intelășa cu celu conținut acolo, ier' la §. 11 face inv. Bancila întrebarea, că conferintă se decida— că sa se întrebuinteze pedepsile corporali său nu — în obiectul această densulu și de parere, că sa se aplice în casuri de mare insemnătate, dar nu după cum fura în instrucțiune, ci indată după gresielă facuta. D. Popoviciu Barceanu dice, că deoarece aplicarea său neaplicarea pedepselor corporali și acum inca e o cestiu deschisa și neresolvata — fiindu pareri intemeiate pro și contra — și astfelu sa se lase în bună sfârșită a invetatorului că facundu transgressiuni mai mari se-lu pedepsescă, avendu înse totudeună în privire naturălul să sanatatea elevului, și ieră-si că pedepsirea se nu se face totudeună în presentă directorului și parochului locale, căci atunci prea de multe ori s'ară intemplă că unu elevu, care e simitoru sa se prosterneze într-atâtă incătu indreptarea se devina problematică.

Presedintele dice, că unii pedagogi pentru aceea evita cu totul pedepsile corporali din școală, pentru că suntu de parere, că elevul se nu face binele de frică pedepsii, și se evite reulu din aceea-si cauza, ci sa se destope vointă, sa se sternenescă simtiștilor de rusine și se invie puterile morali. Adaugă inso că pedepsile corporali nu se voru putea evita cu totul, dar numai in casu de mare necesitate se la refugiu la pedepsirea corporale. Face inso atenti pre invetatorii, că sa se ferescă de palmuri, căci aceste potu avea adeseori urmări triste pentru elevi, ci sa se întrebuinteze nuelosi'a.

La §. 19 l. g.) și exprima conferintă doarintă pentru înființarea unei catedre de agronomia în institutul archidiecesanu pedagogico-teologicu din Sabiu, constatăndu-se, că deoarece poporul român mai eschisiv se ocupa cu agronomia, și apoi nepotendu-se densulu în modu mai rationalu folosi de ea, voru suferi scaderi insemnante, apoi de să se demânda a se propune ceva din agronomia în școalele poporale, acăstă nu se va puté face cu folosu, căci neavandu invetatorii insu-si cuno-

scintiele recerate despre acăstă, nu va puté se instrueze pre elevi în tresele.

La §. 20. p. 4. Conferintă unanimă doresce a se modifică într-acolo, ca în I. clasa să se prede elevilor numai rogațiunile din bucovina, și în a II-a numai să se începe cu istoria biblică, ier în a 3 și a 4 catechismul celu mare, înțelegându-se că, că invetatoriolu se acomodeze invetăturile cuprinse în catechismu și se le talmacășea amesuratu preceperei elevilor.

La §. 34. se enuncia conferintă, că de adăoa limba obligată, se sia limbă germană, fiindu impregnările noastre de asiă.

La §. 35 se adauge, că exercițiile stilistice se potu începe în clasea a două, pre basea cărtiei de cetire, punendu-se ad. scolarii că după ce au percurso cu invetatoriolu o bucată de cetire în toate părțile ei, să se silășca condus totu de invetatorii a imită și ei verbalu și apoi să înscriju atari istorioare mai mici și usioru de înțelesu.

La §. 47. Coudicatoriolu face motionea, că pentru gimnastică se nu se iee ore anumite, ci între orele prelegilor să se facă 5-10 minute exerciții, ceea ce se și primește.

Apoi de obiectul alu pertractării în conferinție tinerende pre anul 1870 s'au presipu, după cum s'au îndegătă și mai susu manualele edate de d. parochu alu cetății Sabiu și profesore la institutul archidiecesanu Zachari'a Boiu, pre cându apoi se speră, că conferintă va puté fi în pusă de a-si da o parere mai exactă despre aceea, că cătu suntu de corespondențe și de practice aceste manuale.

(Mai încolo conferintă și exprima parerea de reu pentru neinteresarea multoru invetatori întrucetările conferințierilor, și cu deosebire pentru aceea, caru mai întâi suntu chiamati de a luă parte și a dă cuvenitele deslucre, că unii caru tempu mai indelungat se ocupă cu instrucțiunea tinerimii asiă de d. e. Directoarele dela școale din Salisice Mihailu Stoică, inca fu absente ;)

In fine inv. Bancila în numele întregii conferinție aduce intîmă multumita Escolentiei sele Parintelui Arhiepiscopu și Metropolitului Andrei Barone de Siagun'a pentru neobositul zelu și pre întelăștă intenție, ce au avut-o la introducerea acestor intrări, a căroru scopu se va ajunge cu tempul, și astfelu i exprima omagiul și pentru ră fericire de a lu și pututu salută în mediulocul nostru. —

Dupa aceea și exprima multamita către Rev. rendissimulu domnului Ioanu Hanni'a, pentru întelăștă conducere, că unul carele sub totu decursulu siedintelor nu și-au pregetat a se infatișă, și a redă cele mai instructive îndegătări în desbatările noastre, Reverends. d. I. Panoviciu și în fine tootororul ospetilor, caru binevoira a ne onora cu prezentile loru.

In urmă a acestui și închee dnulu presedinte, carele în putine înse bine nimerite cuvinte înțează, că cu cătu în decursulu siedintelor s'au desvoltat lucruri mai mari și probleme mai gele, cu atâtă aceste voru și împreunate cu mare responsabilitate; căci e învederatu că școlă numai pote ramane unde au fostu, nu se mai pote multamă cu cettitolu și scrisulu, ci precum cu totii ne amu convinsu trebue se mergemu mai departe ad. intru introducerea sciintierilor reali, a căroru folosu nu se poate din destulu recomandă dicundu: că 2 indemnare se se-lu conduca pre fiacare invetatoriu întru împlinirea chiamării sele, și adeca mai întâi din insu interesulu partialu 2. că fiindu elu organu alese alu comunei, biserică și națiunei are și indatorirea de a corespunde increderei puse în trenculu, mai recomenda inca odata că se ne conformăm spiritului templui, care e progresulu, se nu ne multamă numai cu cele ce scimu, ci se mergemu totu înainte cu invetimentul atâtă în școală, cătu și afară de școală și doresce, că Dumnedieu se trimite scutulu, ajutoriulu și darulu seu, ier' noi se ne dămu lote silintele și trud'a, căci asiă facundu vomu satisfacă detorintelor sacre ale noastre, căci numai asiă vomu potea fi multamitori și recunoscători Escolentiei Sele Parintelui Arhiepiscopu și Metropolitului Andrei Barone de Siagun'a, că unu'a, carele au datu indemnulu și impulsulu conferințierilor.

In fine nu poate trece cu vederea, pentru de a nu-si exprimă recunoscători d. conducatoriu, pentru tactul celu bunu, ce l'au aretatu întru împlinirea oficialui seu, cu care s'u concretiu, precum și pentru deosebitele deslușiri atâtă teoretice cătu și

practice întru desbaterea objectelor per tractate, și cu aceste se finira siedintele conferințierilor la 1 ora după amediadi, ducându fiacare membru ună su venire placuta cu sine, liniscită fiindu în cunoștința că cu unu pasiu au mersu înainte.

D e v ' a , 8 Septembrie. 1869.

Senatul scolaru districtualu din comitatul Huniadorei și iau tinențu primă siedintă în 2/14 a lunei curente.

Intrunindu-ne la destinată ora la locul menit, după deschiderea siedintei prin o cuventare a presed. în limba, și în spiritu ultra magiaru, s'au cettu legea scolară și instrucțiunea pentru senatul scolaru, ambele în limbă magiară; la dorintă membrilor români de a se cettu și romanesce, presedintele au declarat, că aru fi de prisosu și numai perdere de tempu, că presupune că toti sciu și cunoște limbă magiară adăugendu inca, că trebuie se o cunoște, dări vedienda ca români perseverăza în dreptul loru ce după legea de naționalitate și limbi li compete, au declarat că neavandu-le acesto și în limbă română, pre lângă tota vointă nu aru puté satisface cererei; și asiă pre lângă sustinerea dreptului de a se celi pre viitoru lote ordinationile în ambele limbi, s'au procesu la depunerea juramentului, pretinsu în instrucțiunea amintită; acă s'au incinsu o discussiune infocată între presidiu cu membrii de națiunea magiară, și între cei de națiunea română, caru sustină ca de ore-ce legea nu prevede casulu specialu pentru depunerea juramentului, acestă aru fi superfluu, și incidentul s'au terminat, cu depunerea juramentului din partea magiarilor, susținându-se siedintă pre după amedi, pre cându intrunindu-ne de nou, și urgnindu-se din partea presidiului depunerea juramentului refuzat de români, s'au facutu propunerea ca din partea românilor să se primește în locul juramentului „apromisiune“ la carea au replicatu presedintele ca de ore-ce o parte a senatului au depusu juramentu, densulu nu aru puté primi numai „apromisiune“, și asiă unul dintre membrii români au facutu propunerea, ca: senatul sa nu se constituie cu eschiderea românilor cu votu decisivu, cum voia presedintele, — ci sa se întrebe înaltul ministeriu! deoarece nu aru fi de ajunsu și apromisiunea in locu de juramentu? și cu acăstă s'au inchisu siedintă fără a se constitui senatul.

Din diecesă Caransebesului ni se scrie, — că la repetările întrepunerile ale prezantiei sele domnului episcopu diecesanu — consiliul administrativ alu societăției c. r. priv. austr. de căile ferate ale statului prin decisiunea sea din 6 Aug. 1869 s'a aflatu indemnătă a mari congru'a pretilor nostri deputa-maritori resariteni din locuri montane: Oravita, Dognecea, Ciclova, Ocnă de feru, Sasca, Carbunaria, Bosniacu, Răsătă camerală, Valiugu și Boccea montana dela ficsulu anualu de pâna acum de 157 fl. 50 xr. la 300 fl. v. a. pentru fă-care preotu din aceste locuri montane și a incuiintă mai departe și perceperea de căte 2 cara de lemne de arsu pentru fă-care dintră acești preoti pre totu anul.

Totu la intrepunerea prezantiei sele și în urmă marimorosității reunii montanistică Brăsovenă intemeiate pre actiuni s'a sistemizat definitiv și leăfă preotului gr. or. din Ruschberg în sumă anuală de 700 fl. v. a. și 10 orgii cubici lemne de arsu și diurne pentru caletorii la filialul Ruschichi'a.

Varietăți

** In gimnasiul r. ung. de statu din Sabiu se voru începe înscrierile în 28 Septembrie. Esamenele restante precum și cele de primire voru fi în datele dintăi ale lunei lui Octombrie.

** In 23 Sept. alegatorii Sabiuului au datu deputatilor Rannicher și Kapp unu banchetu în sal'a „imperatului romanu“, unde s'a toastat u în onoarea deputatilor, pentru prosperarea patriei, a națiunei sasesci și a orasului Sabiu.

** In tinențul Orastiei s'a escatul într-o vîtele cornute bălă de gura și picioare; totu asemenea se scrie dela Bistrită. Siermanii tineri nu mai scapă de necazuri, și acăstă e cu atâtă mai simitoriu, cu cătu tocm'a acum au lipsa mai multă de vitele loru cu semanatul de toamna și cu culesul de cucuruzu. —

* (Foecugrōznicu.) O nenorocire mare, ună dintre cele mai mari pagubi a ajunsu în dilele acestea capitală Saxoniei — Dresd'a, — Pomposulu teatrul de curte, celu mai frumosu teatrul în totă Germania, a devenit în 21 Sept. prada mistitorului focu. Numai singuri murii teatru-l se vedu goli că nisice ruine. Focul s'a escatu din nebogare de séma. Din norecire acterii, cari tocmai tineau proba în teatrul, au avutu inca tempu de a scapă nevatamati.

** Culesulu viilor in tienutul Budei s'a fostu otarit pe joia trecuta. In cualitate vinulu se speră a fi că celu de anu.

L I S T ' A

despre numerii sortuirilor trasi la ocasiunea sorturilor filantropice arangiate in folosulu fondului Asociatiunei nationale in Aradu, pentru cultur'a poporului român, si executate, in óra de repausu a pe-trecerei de dantu tienuta la 1 Septembvre nou 1869.

(F i n e .)

Numerulu	Sortiului	Castigul	Descrierea castigului	Numele donatorului
10238	66		Unu portagiu de cigare lucratu in fire aurite.	Dsior'a Etel'a Tomutia din Cighirelu.
10404	38		Icón'a săntului Ioanu, lucrata in brodaria cu margele in rama de auru acoperita cu glaje mf. pr.	Dsior'a Mari'a Grozescu din B.-Comlosiu.
10414	156		O perina de orologin, in forma de papucu mf. pr.	Dsior'a Sofi'a Tiaposiu, din Aradu.
10549	15		Unu buchetu de flori lucrate pre drotu cu lana colorita intru o cutia de pestrare ; mf. pr.	Dsior'a Otil'a Mihailoviciu din Radna.
10605	14		O perina de canapea brodarita ; mf. pr.	Dna Iuli'a Sierbanu nasc. Maniu din B.-Comlosiu.
10752	35		Unu aternagiu de vesminte brodaritu, din janilia cu margele, mf. pr.	Dsior'a Emili'a Iorgoviciu din Aradu.
11007	54		Unu alb in latime indoita, cu fatia brodrata.	Dn'a Ros'a Hatiegu, nasc. Fodora din Logosiu.
11022	141		Unu purtatoriu de sugari, brodaritu mf. pr.	Dom'n'a Sidoni'a Pappu, nasc. Sabovlieviciu din Aradu.
11036	39		Unu servisu de argintu, pentru o persoană in etui.	Dn'a Elen'a Bic'a n. Poinariu din Oradea-Mare.
11237	121		O caciula comoda din lana de berlinu, in colori nationale, mf. pr.	Dsior'a Melani'a Vancu de Teiusiu din Siri'a.
11287	72		Două cotaritie de feresta, lucrate din margele, mf. pr.	Dsior'a Veturi'a Romanu din Oradea-Mare.
11311	136		Una tasa de lampa indrita cu flori facute din lana de berlinu mf. pr.	Dn'a Elena Andreeviciu, din Caransebesiu.
11386	124		O tasa de lampa din margele, mf. pr.	Dn'a Maria Beldea nasc. Arcosi din Siri'a.
11407	74		O tafia de sugari.	Dn'a Maria Fett, nasc. Frusia din Aradu.
11417	84		O tasa de lampa brodarita si cosuta cu margele pe postavu rosiv, mf. prop.	Dsior'a Aureli'a Neagoe din Mercin'a.
11436	138		O tasa de lampa, indrita de lana de berlinu, mf. pr.	Dsior'a Alexand'r'a Nichiciu, din Aradu.
11448	129		O óla de porcelanu negru pentru tabacu, in form'a unui capu de arabu.	Dn'a Agnes'a Filipoviciu din Maidanu.
11528	42		O cotaritie de biletu, brodarita cu janilia, si margele de cristal, mf. pr.	Dn'a Vilhelmin'a Siorbanu nasc. Holmayer din Aradu.
11566	133		Siese marame albe de busunariu.	Dn'a Julian'a Stoic'a din Caransebesiu.
11613	106		O costara de parete, cu flori cusute de lana colorata, mf. pr.	Dsior'a Iuli'a Tiaposiu din Aradu.
11629	111		O corsa de bilete, brodarita cu metasa, margele, si firu de auru, mf. pr.	Dsior'a Aureli'a Neagoe din Mercin'a.
11634	147		O marama de busunariu de batistu brodarita, mf. pr.	Dsior'a Hersili'a Magdu, din Soimosiu.
11882	137		O cotaritie de masa din margele, mf. pr.	Dsior'a Mari'a Dod'a, din Caransebesiu.
11891	93		O perina de cosele, in politura de lemn auritu.	Dn'a Ecatarin'a Bordanu din Oraviti'a.
11893	10		O perina rotunda de canapea lucru de brodaria impregiurata de franghii de diferite colori, mf. prop.	Dn'a Victori'a Dimitrescu nasc. Cociub'a din Sioimosiu.
11937	125		O tasa de lampa din lana de berolinu, mf. pr.	Dsior'a Eufrosin'a Bon'a din Caransebesiu.
11944	37		Unu recuisitu de argintu pentru cosutu, in etui cu oglinda.	Dn'a Ecatarin'a Neteu n. Bodea din Oradea-Mare.

Obiectele castigate se potu scôte dela Directiunea Asociatiunei pe lângă producerea sortiului originalu — in restempulu presipu de siése septemâni.

Ioane Popoviciu-Desseanu,
Directoru secundariu.

** Astazi in 14/26 Sept. tiene societatea academica româna sedintia publica in aul'a universitatii dupa program'a urmatore :

1. Presedintele societății deschide sedintă.
2. Secretariul generalu raportea despre lucrările societății in aceasta sessiune.
3. Domnul A. Papu Marianu pronuncia discursul de receptiune despre Georgiu Simai.
4. Domnul G. Baritiu respunde in numele societății.

Nr 1366-1869.

E. K. B.

P u b l i c a r e.

Esamenulu de statu pentru economii silvanali de sine statatori, precum si pentru personalulu auxiliare technicu, si pentru cel'a sentitoriu silvanale, se va tiené pre anulu acest'a in 15 Novembre in Clusiu.

Acésta se aduce la cunoscintia publica cu acea observare, cumca petitiunile bine instruite spre scopulu admiterii la acestu esamenu de statu au de a se inainta celu multu pâna in 20 Octobre a. c. la acestu comisariatu regescu pre calea oficilor antistatoré.

C l u s i u in 12 Sept. 1869.

Dela comisariu reg. transilvanu.

C o n c u r s u.

Amesuratul cencelusului adunarei generale a Asociatiunei trans. pentru literatur'a româna si cultur'a poporului român din estu anu, si decisiunile comitetului subscrisu din siedint'a de astazi, se deschide prin acésta concursu la urmatorele stipendie respective ajutorie :

1. Unu stipendiu de 300 fl. v. a. pentru unu technicu (usuatu pâna acum de Dionisiu Radesiu, carele pâna acum n'au satisfacutu conditiunei de a se legitimă la comit'u despre progresulu in studii pentru an. scol. 1868/9).
2. Unu stipendiu vacantu de 50 fl. v. a. pentru unu studentu din scol'a reale;
3. Unu ajutoriu de 50 fl. v. a. pentru unu soldalu, carele au ajunsu a se face maiestru, si
4. două ajutorie de căte 25 fl. v. a. pentru doi invetiacei de meseria, cari au ajunsu a se face soldali.

Terminulu concursului ce este a se adresá cătra comitetu, se desige pre 25 Octobre a. c. si. n.

Concurrentii la stipendiul 1 si 2 au de a produce :

- a) testimoniu de botezu ;
- b) testimoniu scolasticu de pre anulu 1868/9, si
- c) testimoniu de saraciea.

Concurrentii la ajutoriulu sub 3 sa se legitimeze, pre lângă atestatu de botezu, cu atestatu demnu de credititia despre invetiarea respectivei meserii asiá, ca sa o pótă purtă de sine precum si despre concessiunea la aceea ;

îéra dela concurrentii la ajutoriele sub 4 pre lângă atestatu de botezu, se cere adeverintia dela maiestrulu respectivu despre desteritatea in meseria cu carea s'au ocupatu, si despre harnici'a de a se face soldalu.

Totu deodata se aduce la cunoscintia celorlalți stipendiati ai Asociatiunei noastre, si adeca:

Ioanu Marcusi, Petru Prodanu, Stefanu Chirila, Nicolau Calefariu si Lazaru Bosioroganu, cari au documentatu dejă progresulu anului scol. trecutu in studii, dupa care au meritatu si fi sustinuti in usorarea stipendieloru si pre anulu acest'a scol. 1869/70, ca pâna in 25. Oct. a. c. sa documenteze la comitetu immatricularea loru la respectivele institute, pentru ca la din contra stipendiele se voru privi ca devenite vacante. *)

Sabiu, 6/18 Sept. 1869.

Comitetulu Asociatiunei transilvane pen-tru literatur'a româna si cultur'a poporului român.

(10—1)

*) Cele-lalte duarue române inca suntu rugate a reproduce in coloanele sele acestu concursu.

B u r s ' a de V i e n ' a.

Din 12/24 Septembvre 1869.

Metalicele 5%	57 80	Act. de creditu	245
Imprumut. nat. 5%	66 75	Argintulu	120 75
Actiile de banca	697	Galbinolu	5 86